

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Вержиния Боянова
на дисертационен труд
на Симеон Иванов Сапунджиев – редовен докторант
към Катедра „Социална работа“ във Факултета по педагогика
при СУ „Св. Климент Охридски“
на тема:
**„ПРЕВЕНЦИЯ НА СОЦИАЛНОТО ИЗКЛЮЧВАНЕ ПРИ ХОРА С
ПСИХИЧНИ РАЗСТРОЙСТВА”**
за присъждане на научна и образователна степен „Доктор“
по професионално направление 3.4. Социални дейности /Клинична
социална работа с лица с психични разстройства/
Научен ръководител: доц. д-р Вержиния Боянова

Представеният дисертационен труд е посветен на актуален и значим, малко изследван проблем и е резултат от 4-годишен практически опит и трайни изследователски интереси на автора.

Трудът съдържа увод, четири глави със съответни параграфи, заключение и библиография, включваща 165 източника, от които 132 са на български език, 11 на руски, 34 на английски и 1 на френски език. Онагледен е с 28 таблици и 11 диаграми. Общият обем на труда е 279стр. Приложенията (17 на брой) са в отделно книжно тяло от 59 стр.

В увода С. Сапунджиев разкрива актуалността на проблема и представя *постановката на цялостното изследване*: теоретично, емпирично и експериментално. Формулираните обект и предмет, цел и задачи, хипотеза и насоченост на изследователската методика, дават възможност на С. Сапунджиев да очертае *връзката* между теоретичния анализ на подходящи литературни източници с последователността на представените емпирични

резултати и експериментирането на авторски Модел за клинична социална работа с хора с психични разстройства.

Теоретичното изследване, представено в първа и втора глава на дисертацията, със своята обхватност и аналитичност дава възможност на автора да изгради емпиричното и експерименталното изследване върху стабилна *теоретична основа*:

- очертан е понятийният апарат на цялостното изследване;
- проследява се същността на различните видове психични разстройства;
- систематизирани са социално-медицинските проблеми и потребности на лицата с психични разстройства, както и значението на социалната подкрепа;
- представена е нормативната уредба в сферата на психичното здраве и труда;
- осъществен е задълбочен анализ на социалното изключване на хора с психични разстройства и значимостта на превенцията за постигане на социално включване чрез приложение на различни програми, проекти и стратегии;
- изведена е *ролята на клиничната социална работа и на клиничния социален работник* за преодоляване на стигмата и осъществяване на социално включване чрез подходящ терапевтичен процес, съответстващ на професионалните умения на социалните работници;
- задълбочено са разгледани и анализирани различни модели и подходи на психосоциална рехабилитация и социално включване: системно-интегративен; “Клубна къща” в САЩ; Калмер във Великобритания; шахматен модел; модел РАСТ (програма за

асертивно лечение в общността); модел на социални услуги, управлявани от потребители и др.;

- същевременно е поставен акцент и върху значимостта на *промоцията на психичното здраве*.

Емпиричното изследване (3-та и 4-та глава)/ включва експеримент, който е проведен на 3 етапа:

- Констативен етап, когато е приложена цялата диагностична методика, за да се установи нивото и състоянието на експерименталната извадка преди приложението на модела.

- Практическо приложение върху експерименталната извадка на Модела за превенция на социалното изключване.

- Контролен етап - за доказване значимостта на Модела.

Осъществено е разгърнато експериментално изследване с внимателно подбран набор от диагностични методи, които дават възможност да се установят резултати по различни параметри, свързани с темата на изследване: многофакторен личностен въпросник Mini-Multi; многомерна скала за възприятие на социална подкрепа; авторска модификация на Скала за дискриминация и стигма DSC-12 и др.

Скалата за дискриминация и стигма DSC-12 *е преведена и апробирана лично от автора*. Коефициентът на надеждност на Скалата е доказан чрез извеждане на Алфа на Cronbach със *стойност от 0,76 при оригинална за скалата от 0,78*. Този почти идентичен резултат категорично доказва, че авторската адаптация на Скала за дискриминация и стигма DISC – 12 може да бъде използвана, *като валиден и надежден инструмент* за измерване на степента на стигматизиране и дискриминиране и това е един и от приносите на докторанта.

Друг приносен момент в дисертационното изследване е прецизната статистическа обработка на емпиричните данни чрез съчетаването *на 3 вида статистически анализи*: вариационен, алтернативен и корелационен, като същевременно всички променливи са операционализирани.

Приложени са статистически методи, които показват валидността на резултатите.

Алтернативният анализ е придружен от подходящи графики.

Приложеният *Модел* съответства на задачите и хипотезата, формулирани в постановката на изследването. Експертната оценка доказва *значимостта на Модела*, включващ множество конструкти, систематизирани прегледно в таблица. Таблицата отговаря коректно на структурата на модела и неговите компоненти, чието детайлизиране и посочване на връзката между тях, дава възможност на докторанта да систематизира в практически план условията за постигане на социалното включване на хората с психични разстройства.

Въз основа на статистическите данни и анализа на резултатите от емпиричното изследване са оформени *изводи и препоръки, които съответстват на поставените задачи и хипотеза*. Изведените от емпиричното изследване резултати, изводи и препоръки дават възможност да се получи богата картина на изследвания проблем. Като цяло резултатите от изследването могат да бъдат определени като ценни, тъй като те ни разкриват ясно реалността на проблемите, бариерите, ограниченията, с които се сблъскват изследваните лица и се посочват ефективни пътища за тяхното преодоляване. *Практически полезни* за клиничната социална работа с тази целева група са използваните методи, направените констатации, заключения, препоръки и интегративния теоретико-приложен модел. Резултатите от изследването могат да бъдат полезни за съставянето на адекватни

превантивни и рехабилитационни програми за работа с лица с психични разстройства.

От всичко казано дотук, считам, че трудът на Симеон Сапунджиев обогатява научното познание с представената информация и мащабност. Той може да бъде надеждна основа за подобряване социалното функциониране и качеството на живот на лица с психични разстройства и има своята висока стойност в процеса на терапевтичната и клиничната социална работа с тях.

Приемам посочените от автора приноси.

Авторът има 8 публикации (3 студии и 5 статии) по темата на дисертационния труд.

Авторефератът, както и публикациите по темата, отразяват коректно съдържанието на дисертационното изследване.

Заключение:

Дисертационният труд на Симеон Сапунджиев на тема *„Превенция на социалното изключване на лица с психични проблеми“* притежава безспорни достойнства, оригиналност, принос и значение в теоретичен и практически аспект, което ми дава основание да предложа на уважаемите членове на научното жури да присъди научно-образователната степен „Доктор“ на Симеон Иванов Сапунджиев.

Изготвил становището:

/доц. д-р Вержиния Боянова/

29.05.2020 г.